

Postřehy k VI. kongresu českých slavistů (20.–21. 10. 2021)

Účastníci VI. kongresu českých slavistů upřeli svou pozornost na některá úskalí, v nichž se současná česká slavistika ocitla. Jako první se ovšem nabízí zavzpomínání na průběh kongresu předchozího. Ten se uskutečnil v říjnu roku 2016 v univerzitním centru Masarykovy univerzity v Telči. Připomenout si jej lze na internetových stránkách spolupořádajícího Ústavu slavistiky FF MU: „Na kongres se přihlásilo víc jak 50 slavistů nejen z evropských pracovišť (Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Olomouc, Opava, Plzeň, Praha, Bratislava, Prešov, Budapešť, Bielsko-Biala, Gdaňsk, Katowice, Varšava, Lvov, Bukurešť, Paříž, Moskva, Nižný Novgorod, Wuhan). Součástí zahájení bylo i slavnostní odevzdávání pamětních listů Slavistické společnosti Franka Wollmana a Ceny ČAS za mimořádné vědecké dílo z oboru slavistika. Pamětní list za celoživotní dílo v oblasti slavistiky byl odevzdán prof. PhDr. Danuši Kšicové, DrSc.; doc. PhDr. Květuši Lepilové, CSc., a prof. PhDr. Haně Voisine-Jechové, CSc. Zcela poprvé byla předána Cena ČAS za mimořádné vědecké dílo z oboru slavistika, již se komise rozhodla udělit Mgr. Tomáši Hermannovi, Ph.D., a prof. PhDr. Miloši Zelenkovi, DrSc., za komentovanou edici Romana Jakobsona *Moudrost starých Čechů*.“¹ V. kongres tak byl před více než pěti lety významnou událostí nejenom uvnitř české slavistiky. Z hlediska vnějších vztahů sehrál roli v budování a udržování mezinárodních vztahů a stal se také důstojnou platformou pro udílení výše zmíněných *Pamětních listů za celoživotní dílo v oblasti slavistiky* a *Ceny České asociace slavistů*.

Poslední setkání na *Kongresu českých slavistů* se bohužel muselo mnohého z předchozích ročníků vzdát v důsledku známých příčin. Jak bylo

¹ Text i s fotogalerií je umístěn na stránkách Ústavu slavistiky FF MU: *O nás: V. kongres českých slavistů*. Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://slavistika.phil.muni.cz/o-nas/fotogalerie/2016/v-kongres-ceskych-slavistu>.

ověřeno na jiných online konferencích, kongresech a kulatých stolech, distanční forma s připojením odkudkoliv není pro velkou část potenciálních účastníků lákavější než ta prezenční, i kdyby třeba spjatá s hledáním co nejméně dobrodružné kombinace dopravních prostředků směřujících do jednoho z nejmalebnějších měst na Moravě. Této nepřízni čelil VI. kongres českých slavistů úspěšně. K vystoupení s příspěvkem se přihlásilo téměř třicet kolegyň a kolegů, a to nejen z pracovišť v České republice, ale též na Slovensku (Prešov, Komárno), v Polsku (Siedlce, Bielsko-Biala), v Rusku (Nižnij Novgorod), zastoupení měla i slovinská Univerza na Primorskem.

Jelikož při vědeckých setkáních uskutečňovaných online není příliš typické, že by se komentáře k příspěvkům, natož rozhovory z kuloárů, dařilo plnohodnotně přenášet i do virtuálního prostředí, zřejmě největším překvapením kongresu tudíž bylo, že probíhaly dlouhé diskuze. Promluvy k příspěvkům více či méně se vztahujícím k tématu kongresu *Česká a slovenská slavistická komparatistika a wollmanovská tradice* se odkazovaly na široký společenský kontext, v němž nejen česká slavistika není neprodyšně uzavřenou komunitou. Reflexe se dostalo také studijním, badatelským i publikačním podmínkám v českém, případně i v globálně pojatém, systému vzdělávání a vědy. Samotné příspěvky budou jistě v dohledné době publikovány, proto tento text upozorní spíše na to, co zaznělo v diskuzích k nim.

V reakci na úvodní vystoupení kongresu a v souhlasu s referujícím prof. Liborem Paverou byly – kromě jiného – opakovaně podrobeny výrazné kritice novější, „módní“, „líbivé“, „konformní“ metody a teorie v literární vědě, „přepisování dějin“, „snaha jít s mainstreamem“ a „volba témat na politickou objednávku“. Příspěvek přinesl natolik podnětné myšlenky, že většina diskutujících v průběhu prvního dne kongresu navazovala na řečené. Konstatována byla ztráta „historicity“, „diachronního chápání každého problému“, které „uniká nejmladší generaci“, kritizována byla „nadlimitní terminologická a koncepční mnohost“ nejen v současné české slavistice.

Druhou oblastí, jež přitahovala značnou pozornost diskutujících a jež samozřejmě souvisí i s výše zmíněným, bylo vzdělávání v České republice a jeho výsledky, tj. vědomosti a schopnosti především té generace slavistek a slavistů, kteří se na vědeckou dráhu teprve připravují. I v tomto kontextu bylo poukázáno na nedostatek diachronního přístupu, neznalost starších

textů a myšlenek vedoucí k objevování už známého, především se však účastníci kongresu shodli na produkování „tisíců textů“, nadbytku článků a studií od lidí, kteří „píší, ale nečtou“. Mgr. Fjodor Vinokurov pak z doktorského pohledu potvrdil, že tlak na četnou publikační činnost a následná formalizace výsledků bádání jsou ukotveny přímo v požadavcích doktorského studia, tudíž není v moci mladší generace tuto nadprodukcii ovlivnit. V souvislosti s tím bylo také zmíněno, že současná česká slavistika trpí absencí klasických, tj. rozsáhlých a téma do hloubky zkoumajících recenzí.

Zájem zúčastněných si získal referát doc. Alenky Jensterle Doležalové *Reprezentace Prahy a hledání národní a genderové identity v románu Jedno dopisivanje srbské autorky Julky Chlapec Djordjević*. Mnozí se následně zapojili do diskuze ohledně vymezení a kořenů feminismu, ženské emancipace, „tzv. ženské otázky“, „ženské literatury“ – zvláště pak zaujalo rozlišování různých pojetí radikálnosti feminismu.

Neméně komentářů se dostalo také příspěvkům doc. Anny Zelenkové, dr. Jany Pospíšilové a dr. Ziny Komárkové, které přiblížily svou práci na přípravě tzv. moravských sběrů lidové slovesnosti Franka Wollmana. Účastníky kongresu bylo oceněno značné úsilí věnované tomuto projektu.

Prof. Peter Káša ohledně obsahu vzdělávání v oblasti literatury ve středoevropském prostoru zmínil fakt, že ve školním prostředí je „zakonzervovaná národní kultura“, výklad se soustředí na národní literaturu a kulturu, „konceptně se nehledají souvislosti“, k čemuž se však připojují „transkulturní a transnacionální modely uvažování o světě“. Vytrácí se tak ale „dialog kultur“, tedy možnost a schopnost hledat a nacházet „prolínání a protínání“, jak v návaznosti na to charakterizoval jeden z úkolů slavistiky prof. Ivo Pospíšil.

Soudě podle diskuzí, *VI. kongres českých slavistů* zastihl – přinejmenším českou – slavistiku v době pochybností jak o budoucnosti oboru, tak humanitních věd jako celku. Organizátor setkání, prof. Ivo Pospíšil (jemuž především vděčíme za tuto reflexi), poskytl prostor pro zamyšlení nad stavem současné slavistiky, ale i světa. Bude jistě zajímavé sledovat, nakolik se situace změní do příštího kongresu.

Jaroslav Sommer